

Kayın Yaprağının Türkiye’deki Hasat Miktarları¹

*Gamze TUTTU, Serhat URSAVAş

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü ÇANKIRI

*Sorumlu yazar: gamzeertugrul@karatekin.edu.tr

zet

Kayın yaprağının; idrar artırıcı, bronşit önleyici, diş ağrısını kesici özellikleri olduğu ve verem tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir. Kullanım alanlarının çeşitli olması nedeniyle, odun dışı orman ürünü (ODO) olarak orman ekosisteminden hasat edilerek değerlendirilmektedir. Orman Genel Müdürlüğü, Odun Dışı rn ve Hizmetler Daire Başkanlığından alınan verilere göre: 1989-2014 yılları arasındaki ilk kaydı 1998 yılına aittir. 1998 yılında ilk kez Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğünden 10.000 kg kayın yaprağı toplanmış ve 15 TL gelir elde edilmiştir. En son ise 2005 yılında Kütahya Orman Bölge Müdürlüğünden 6.175 kg kayın yaprağı toplanmış ve 568 TL gelir elde edilmiştir. şimdiye kadar: Balıkesir, İstanbul, Adapazarı ve Kütahya Orman Bölge Müdürlüklerinden kayın yaprağı hasadı yapılmıştır. Toplamda 47.350 kg hasat yapılmış ve 1.352 TL gelir elde edilmiştir. En fazla kayın yaprağı hasadı 28.000 kg ile Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğünden gerçekleştirilirken, en az hasat 2.000 kg ile Adapazarı Orman Blge Mdrlğnden gerekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Fagus orientalis*, Yaprak, Hasat, Türkiye

Harvest Amounts of the Beech Leaves in Turkey

Abstract

It is known that Beech leaves to be used as urine enhancer, anti-bronchitis, toothache painkillers and in TB treatment as well. Due to the variety of usage areas, it is being harvested from forest ecosystems as non-wood forest products (NWFP). According to the data received from General Directorate of Forestry, Department of Non-wood Products and Services: First record belongs to year 1998 in the period of 1989-2014. In 1998, for the first time, 10.000 kg beech leaves collected and gained 15 TL incomes in the territory of The Forest Regional Directorate Balıkesir. Latest data is from The Forest Regional Directorate Kütahya in 2005, according to the data 6.175 kg beech leaves collected and gained 568 TL incomes. Beech leaves were harvested from The Forest Regional Directorate Balıkesir, İstanbul, Adapazarı and Kütahya till now. In total, 47.350 kg of beech leaves harvested and was earned as revenue 1.350 TL. Maximum amount of beech leaves harvested while performing from The Forest Regional Directorate Balıkesir with 28.000 kg, minimum amount of harvest was carried out from The Forest Regional Directorate Adapazarı as 2.000 kg.

Keywords: *Fagus orientalis*, Leaf, Harvest, Turkey

Giriş

İnsanlığın bitkilerle ilişkisi yüzyıllardır devam etmektedir. Bitkilerin kök, yaprak, meyve, tohum gibi kısımları ile bitkilerden elde edilen reçine, balzam vb. birçok üründen farklı amaçlarla (gıda, tıbbi, yakacak, boya maddesi, hayvan yemi, lif vb.) yararlanılmaktadır.

Günümüzde kırsal kesimde ve orman köylerinde yaşayan kişiler bitkilerden yararlanma konusunda çok daha tecbelidirler. Ormanlardan toplayarak kullandıkları ürünleri satma imknlarının gelişmesi sonucunda odun dışı orman ürünleri köylüler için bir geçim kaynağı haline gelmiş, aile ve ülke ekonomisine olan katkıları artmıştır. Hatta bazı durumlarda ormandan elde edilen odun dışı orman ürünleri odun hammaddesinden daha ön plana

ıkmaktadır. Bu ürünlerden elde edilen gelir çoğu zaman odundan elde edilen gelirden daha yüksektir.

ODO olarak Orman Genel Müdürlüğü tarafından toplatılan ürünlerden birisi de kayın yaprağıdır. *Fagus orientalis* kışın yaprak döken boylu orman ağalarımızdandır. Kısa saplı yaprakları geniş eliptik, ters yumurta biçiminde ve tam kenarlıdır. Körpe yaprakların kenarları kirpiklidir. Yaprakların st yüzü çıplak, alt yüzü ise damarlar boyunca beyaz ipeksi tüylüdür (Yılmaz, 2014).

Kayın yaprağının bilinen kullanımları ve elde edilen yan ürünleri řu şekildedir:

- İdrar artırıcı, ateş düşürücü, bronşit önleyici, diş ağrısını kesici özellikleri ile tıbbi olarak kullanılır. Akciğerler için antiseptik olan kayın yaprağı bu özellikten faydalanmak için ufalanarak 1 bardak

¹Bu alışma; 1-6 Eylül 2015 tarihinde Kastamonu’da gerçekleştirilen “10. Uluslararası Kayın Sempozyumunda” poster bildiri olarak sunulmuştur.

sıcak su içerisine 1 tatlı kaşığı kadar konur ve günde 2-3 bardak içilebilir. Ayrıca verem tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir (URL1, 2015; URL 2, 2015).

- Balözü, ormanlarımızda özellikle bazı ağaç ve çalı türlerinin verdiği önemli bir odun dışı orman ürünüdür. Kayınların verdiği yaprak salgıları da arıların bal yaparken faydalandığı bir yan üründür (Kalay, 2006).

- Kayın yaprakları sarı renkli boya elde etmek için kullanılmaktadır. Kayın yaprağından elde edilen sarı boyaya sarı renkli kimyasal boya ilave edilerek ipliklerin koyu sarı-turuncu bir renk almaları sağlanır (Etikan, 2009).

Materyal ve Yöntem

Orman Genel Müdürlüğü, Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığı'nın 1989-2014 yılları arasındaki envanter verileri incelenmiştir. Kayın yaprağı hasadı yapılan yıllar ve bölge müdürlükleri tespit edilerek kayın yaprağından elde edilen gelir saptanmıştır.

Bulgular

Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığından alınan verilere göre: 1989-2014 yılları arasında ilk kayın yaprağı hasadı kaydı 1998 yılına aittir. Balıkesir orman bölge müdürlüğünden 10.000 kg kayın yaprağı toplanmış ve 15 TL gelir elde edilmiştir.1999 yılında hasat yapılmamış, 2002 yılında ise 2 farklı bölge müdürlüğünce kayın yaprağı toplatılmıştır. En son 2005 yılında Kütahya orman bölge müdürlüğünden 6.175 kg kayın yaprağı toplanmış ve 568 TL gelir elde edilmiştir. 2005 yılından sonra kayın yaprağı hasadına rastlanmamıştır.

Balıkesir, İstanbul, Adapazarı ve Kütahya Orman Bölge Müdürlüklerinden toplamda 47.350 kg kayın yaprağı toplanmış ve 1.352 TL gelir elde edilmiştir. En fazla kayın yaprağı hasadı 28.000 kg ile Balıkesir Orman Bölge Müdürlüğünden gerçekleştirilirken, en az hasat 2.000 kg ile Adapazarı Orman Bölge Müdürlüğünden gerçekleştirilmiştir (Şekil 1, Tablo 1).

Şekil 1: Türkiye'deki Orman Bölge Müdürlükleri (URL 3, 2015)

Tartışma ve Sonuç

Son yıllarda dünyada Odun Dışı Bitkisel Ürünlere (ODBÜ) yönelik artışın bir sonucu olarak yeniden yapılanma ile Orman Genel Müdürlüğü'nde (OGM) "Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Dairesi Başkanlığı" kurulmuştur. Taşrada da Orman Bölge Müdürlüklerinde konu ile ilgili şube müdürlükleri ve başmühendislikler oluşturulmuştur. Örgütsel olarak yapılanmanın yanı sıra bir takım yasal düzenlemeler ile odun dışı orman ürünlerinin

envanterinin yapılması ve planlanmasına yönelik çalışmalar başlatılmış durumdadır. Bu kapsamda 283 sayılı "Orman Tali Ürünlerinin Üretim ve Satış Esasları" adlı tebliğde değişiklikler yapılmış, daha sonra "Odun Dışı Orman Ürünlerinin Envanter ve Planlaması İle Üretim ve Satış Esasları" isimli 297 sayılı tebliğ 2013 yılından itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu süreçte Orman Bölge Müdürlüklerince başlangıç olarak bitkisel ürünler için yönetim planları ve işletme müdürlüklerince de envanter ve üretim (hasat) planları yapılmaya başlanmıştır

Tablo1: Kayın yaprağı hasadı yapılan Orman Bölge Müdürlükleri ve hasat gelirleri

Yıl	Orman Bölge Müdürlüğü	Miktar (kg)	Gelir (TL)
1998	Balıkesir	10.000	15
2000	Balıkesir	12.000	40
2001	Balıkesir	3.000	36
2002	Adapazarı	2.000	20
	Balıkesir	3.000	30
2003	İstanbul	5.000	75
2004	Kütahya	6.175	568
2005	Kütahya	6.175	568
TOPLAM		47.350	1.352

(Korkmaz, 2013).

Uygulamaya konulan tüm politika ve bu politikalara dayalı mevzuat ne yazık ki ODBÜ sürdürülebilir anlamda yönetimini mümkün kılmamış ve birçok önemli üründe ekonomiye katılımını sağlayamamıştır. Bu bağlamda en önemli eksiklik ODBÜ faydalanmasının envantere dayalı planlarla yapılmamış olmasıdır. Planlama dairesi geçmişte ODBÜ'leri envantere dayalı bir şekilde planlama çalışmaları yapmıştır. Ancak bu çalışmalar hem birkaç ürünle sınırlı kalmış hem de uzun vadeli olmamıştır (Sertkaya ve ark., 2013).

Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığından alınan verilere göre; Kayın yaprağı resmi kayıtlar doğrultusunda ilk olarak 1998 yılında, en son ise 2005 yılında hasat edildiği görölmektedir. Son 10 yıldır da kayın yaprağının hasadına ilişkin bir veri kayıtlarda bulunmamaktadır. Bu sonuç, kayın yaprağına olan talebin eskisine oranla azaldığına; artık eskisi gibi yoğun bir kullanımının olmadığı izlenimi vermektedir.

Teşekkür

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığına teşekkürü bir borç biliriz.

Kaynaklar

Etikan S. 2009. 2000'li Yılların Başında Milas'ta Bitkisel Boyacılık. e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences, 3C0030, 4, (4), 433-440.

Kalay H. Z. 2006. Orman Ağacı Çiçeklerinin Salgıladığı Balözünü, Sağladığı Çiçektozu (Polen) ve Bal Verimine Katkılarının Değerlendirilmesi. 1st International Non-Wood Forest Products Symposium Proceedings (1-4 Kasım 2006). 346-351, Trabzon, Türkiye.

Korkmaz M. 2013. Odun Dışı Bitkisel Orman Ürünlerinin Planlanmasına Yönelik Değerlendirmeler. 2023'e doğru 2. Doğa ve Ormancılık Sempozyumu. (31 Ekim – 03 Kasım 2013), 225-236, Antalya, Türkiye.

Orman Genel Müdürlüğü, Odun Dışı Ürün ve Hizmetler Daire Başkanlığı.

Sertkaya İ., Güney İ.H., Kolcu A. 2013. Odun Dışı Ürün ve Hizmetlerin Envanteri ve Planlama Çalışmaları. 2023'e Doğru 2. Doğa ve Ormancılık Sempozyumu. (31 Ekim – 03 Kasım 2013), 217-223, Antalya, Türkiye.

URL 1, 2015: <http://hemsireblog.blogcu.com/ahmet-maranki-nin-kaleminden-kayin-agaci-yapragi/8145477>

URL 2, 2015: http://naturesim.com.tr/index.php?route=product/product&product_id=100

URL 3, 2015: <http://www.ogm.gov.tr/Sayfalar/OrmanBolgeMudurlukleri.aspx>

Yılmaz H. 2014. Fagus L. (Editör: Akkemik, Ü., Türkiye'nin Doğal-Egzotik Ağaç ve Çalıları I.) Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, 670-671, Ankara.